

Primorska BORBA

**Smo Slovenci in zahtevamo priključitev naše
zemlje k Jugoslaviji, ker to predstavlja osnovno
pravico našega naroda.**

*Iz spomenice vaštanov iz Bate, ki so jo
poslali Mednarodni zavezniški komisiji.*

Leto II. — Štev. 9

Ajdovščina, sobota 9. marca 1946

Cena 4.— lire

Zavihali so roka- ve in šli na delo

Prva delovna nedelja je pokazala, kako je treba pojmovati pomoč kmetu pri izpolnjevanju setvene-
ga načrta

Preteklo nedeljo je odšlo nekaj delovnih čet iz Ajdovščine na prostovoljno delo v bližnje vasi, da z delom pripomorejo našemu kmetu pri izpolnjevanju pomladanskega setvenega načrta. Zbrali so se na ajdovškem trgu in kmalu po 7. uri zjutraj formirali v čete, ter odšli veselo pojoč na delo v vasi Mantje, Lože, Slap, Ustje, Sv. Križ in Dobravljah. Na delo jih je vodila zavest, da grede pomagati našemu kmetu, tistim, ki so mnogo žrtovali v osvobodilni borbi.

Na posestvu Nallacenovih v Mantjah, pri Jamškovi in Furlanovi v Ložah so napravili sledeče: okopali so 950 kvadratnih metrov vinograda, kjer je posejanih 1200 trt, in razpeljali na polje 30 voz gnoja. Nadalje so našagali in razsekali 1800 kg drov, obrezali in pripravili večjo količino beke za povezavo 700 trt, napravili še 30 centov drov, obrezali 45 dreves, očistili vaški kanal in razpeljali 15 ha zemlje na polja najrevnostnih vaščanov. To delo je opravila skupina 70 ljudi, ki je pričela z delom ob 10 do polne in ki je zaradi dežja morala prekiniti delo že ob 4 popoldne. Pri tem požrtvovalnem delu, ki pomeni najzadnje pomoč našemu kmetu, so se predvsem izkazali tovariši: Kmet Herman, Mižigaj Joško in Carli Lojze.

Druga skupina kakih 30 ljudi je odšla z dvema paroma konj in dvema vozovoma v vas Slap in tam opravila sledeča dela. Pri Ambrožiču, starejšemu kmetovalcu, ki pa je sam dela nesposoben, vse svoje tri sinove pa ima v Jugoslovanski armadi, tako, da je doma brez vsake delovne moči, so preorali 1500 kvadratnih metrov ledine. Tovariši Edil Ivanki, vdovi, kateri je padel edini sin v narodno osvobodilni borbi, so nasekali dva voza kolov za trte ter pripeljali en voz dratja. Furlan Gabrijeli, kateri je mož umrl v internaciji v Nemčiji in sedaj sama preživlja pet otrok, so nasekali pet stolov drov. Stoparju Jožetu, ki je dal tudi edinega sina v naši osvobodilni borbi, so nasekali tudi pet stolov drov, Ambrožič Mariji, kateri je padel mož v narodno osvobodilni borbi, pa so počistili vinograd, ki ima 2000 trt ter ji nasekali en voz kolov za trte. V istem času pa so tri šivilje iz okrajne zadruge napravile nekaj oblek za otroke.

Tretja skupina, ki je štela nad 70 članov, je z 11 pari konj odšla na delo na Ustje in k Sv. Križu. Na Ustju so pri družini Kante Jožefi, kateri so moža in sina fašisti ubili in požgali hišo že v avgustu mesecu 1942, odstranili ruševine požgane hiše, napravili en kubični meter drov in zvozili šest voz gnoja na precej oddaljene njive. Pri vdovi Bratina Emiliji, kateri je bil mož ubit pri zračnem napadu, dva sina pa ima v Jugoslovanski armadi, so počistili ruševine, zvozili devet voz materiala na cesto in isto poravnali. Gomozelj Francu, ki je invalid iz prejšnje svetovne vojne, sin pa se mu ni vrnil iz Afrike, so počistili ruševine iz pogorišča, zvozili na njivo osem voz gnoja, prav tako pa so peljali štiri voze gnoja Ferjančiču Francu, ki bo leha že iz časa, ko je bil dve leti v internaciji in je sedaj brez delovne pomoči.

Istega dne so odšli na delo tudi gojenici šole Narodne zaštite v Svetem Križu, in sicer 51. Prva skupina 26 gojencev je odšla v vas Cesto in tam nakladala material, gnoj in zemljo za prevoz. Druga skupina pa je šla delat na cesto, ki vodi v Križ—Cesto, in tam nasipavala napeljan material in čistila jarke. Prva skupina je Rozaliji Bevk iz vasi Cesta, ki je onemogla žena, peljala en voz gnoja na njivo. Štur Alojziji pa dva voza, Stor Frideriku in še nekemu druge-

Prisrčno vas pozdravljamo,

ker smo v polnem zaupanju v vas prepričani, da boste pravilno prikazali predstavnikom vsega svobodoljubnega sveta to, kar boste videli v Julijski Krajini, to je, da hočemo mi Slovenci, da se potrdijo naše narodne pravice in da se priključi Primorska s Trstom in Gorico k Jugoslaviji

Pred dnevi je prišla v Julijsko Krajino Mednarodna zavezniška komisija z nalogo, da v sami naši Krajini ugotovi etnografske in ekonomske meje med Jugoslavijo in Italijo. Primorsko ljudstvo se pripravljalo na sprejem te komisije, od katere pričakuje pravično rešitev naših pravičnih meja. Ni je vasi, ni ga kraja na Primorskem, ki v teh dneh ne bi skušal izraziti dveh osnovnih dejstev, ki predstavljata bitno vprašanje Julijske Krajine, in to sta: Tu smo Slovenci, tukaj je Jugoslavija. In primorsko ljudstvo v teh dneh pričakuje končne potrditve teh svojih pravic od strani Velikih zaveznikov. Prav vsaka vas hoče zavezniški komisiji povedati, da je slovenska in da je jugoslovanska; zato si je ljudstvo okrasilo vasi in napisalo na stavole to osnovno zahtevo, zato je ljudstvo napisalo na tisoče resolucij in spomenic mednarodni zavezniški komisiji.

Smo Slovenci in zahtevamo priključitev naše zemlje k Jugoslaviji, ker to predstavlja osnovno pravico našega naroda. Tako so napisali prebivalci iz Bate v Grgarskem okraju. Tako preprosto in po domače so povedali ti ljudje vse to, kar v glavnem diha iz vseh neštetihih resolucij in spomenic. Primorska hoče in ima pravico, da se priključi k Jugoslaviji, vendar pa je pri tem nedeljiva. Tudi o tem piše samo primorsko ljudstvo, saj so prebivalci iz Sv. Križa dobesedno takole napisali v svoji spomenici: »Zahtevamo priključitev celotne Julijske Krajine k Jugoslaviji. Mesta Trst, Gorica, Pulj so zemljepisno in gospodarsko povezana s slovenskim zaledjem, ker je v njih veliko prebivalcev slovenske narodnosti. Prav tako ne more živeti Trst brez zaledja, kakor ne zaledje brez Trsta. Nemogoče je torej postaviti meje v tržaškem, povsem slovenskem pred-

mu posestniku v isti vasi pa so peljali po tri voze gnoja na njivo. Ves čas so vozili tudi material za popisanje ceste. Druga skupina, ki je delala na cesti, je utrdila 300 m ceste in očistila na vsaki strani po 280 m obcestnega jarka in odpeljala devet voz blata iz očiščenih jarkov.

V Dobravljah pa so trije vozniki speljali 28 voz gnoja na njive, ki so last dveh invalidov iz narodno osvobodilnega boja.

Tako je Ajdovščina pokazala kot prva, kako je treba pojmovati delovne nedelje in pomoč našemu kmetu. Samo na ta način je namreč možno, da bomo spomladansko setev opravili res stoddotno in v veliki meri razbremenili kmetla. Ta prva delovna nedelja pomeni uvod v vsesplošno delo, ki naj v obliki požrtvovalnega dela vseh tistih, ki niso neposredno zaposleni v produkciji ob nedeljah, prikaže na pomoč našemu kmetu in tako zagotovijo zadosten pridelek za vse delovne množice. Seveda se tudi v tem požrtvovalnem delu ne manifestira samo delavoljubnost in najvišja požrtvovalnost primorskega ljudstva, niti se ne manifestira samo skrajna pripravljenost medsebojne pomoči v samih ljudskih vrstah, ampak se v veliki meri kaže v tem vsesplošno ljudska državna manifestacija za priključitev Primorske k Jugoslaviji. Prav to požrtvovalno delo kaže, da so množice v veliki večini pripravljene v vsakem trenutku na požrtvovalno delo za to, da se uresniči končno težnja primorskega ljudstva, da bo priključena Primorska k Jugoslaviji.

Prav ta primer Ajdovščine, ki je kot prva pokazala, kako je treba pojmovati delovne nedelje, naj bo vzor vsej Primorski, ki se pripravljajo prav za to nedeljo na splošno delovno delo. Zavedati se moramo, da je danes delo osnovna potreba naših ljudskih množic in da prav delo predstavlja pravo vsebino naših manifestacij in naših zahtev.

medstju Skednju, v Barkovljah, na Opčinah ali pa celo v mestu samem, tam kjer je v večini slovenski živelj, to je v Rojano, pri Sv. Jakobu, pri Sv. Ivanu itd.

Poleg tega nujno zahteva priključitev Julijske Krajine k Jugoslaviji dejstvo, da ta dežela v celoti gravitira ne samo nacionalno, ampak tudi ekonomsko k Jugoslaviji. Že po naravnih odcepitvi Julijske Krajine od Jugoslavije, ki je bila izvršena z Rapalsko pogodbo, je bila ta dežela obsojena na gospodarsko propadanje, obmorska mesta, kakor so to Trst, Tržič, Koper, Piran pa so bila v tem trenutku izročena na milost in nemilost italijanskih gospodarskih spekulacij in bila kljub svoji pomembni zemljepisni legi že gospodarsko omrtvela provincialna mesta. Trst, ki dejansko pomeni Jugoslaviji oko v svet, je postal zamrežen linia ne samo italijanskemu gospodarstvu, ki se ni moglo posluževati Trsta, ampak tudi vsej srednji in vzhodni Evropi. Tudi danes, ko je Trst še ločen od Jugoslavije, v gospodarstvu ne pomeni nič in je prav razumljivo, da je tudi za to mesto samo življenjsko vprašanje priključitev k Jugoslaviji.

Naše ljudstvo v tej zavesti svojih pravic sprejema zavezniško komisijo. Med neštetihi so tudi prebivalci iz vasi Podgraje napisali v spomenici zavezniški komisiji: Prisrčno Vas pozdravljamo, ker smo v polnem zaupanju v Vas prepričani, da boste pravilno prikazali predstavnikom cellega svobodoljubnega sveta to, kar boste videli v Julijski Krajini, to je, da hočemo mi Slovenci, da se potrdijo naše narodne pravice in da se priključi Primorska s Trstom in Gorico k Jugoslaviji. Tudi mladina danes stopa v strnjenih narodovih vrstah in pozdravlja zavezniško komisijo: Pozdravljeni delegati, ki prihajate k nam, da spoznate našo deželo! Po-

glejte kdo smo, oglejte si nas, oglejte si naše požgane vasi in naše porušene šole. Prepričajte se na licu mesta, kaj je z nami delal fašizem in italijanski imperializem, zato, ker smo branili svoj narod pogina, svoj jezik in šole uničenja. Tako je napisala mladina, ki z ostalim prebivalstvom Julijske Krajine čuti in dobro ve, da pomeni samo narodnostno združenje vsega slovenskega življa v eno celoto popolno jamstvo, da nas ne bodo nikdar več izkoriščali in zatirali razni oblastniki, in samo Jugoslavija je tista država, ki nam je v stanju dati narodnostne pravice.

Iz vsega tega je jasno razvidno, da že sama nacionalna ohranitev prebivalstva Julijske Krajine in gospodarska navezanost na Jugoslavijo, na drugi strani pa težka osvobodilna borba in ogromne žrtve, ki jih je Julijska Krajina doprinesla v njej, nujno zahtevajo priključitev Julijske Krajine k Jugoslaviji. In kdor danes skuša gaziti to, ta skuša ovirati, da bi mednarodna komisija ne uspela videti in izvedeti vsega, kar daje pravo sliko dejanskega stanja v deželi, in kar podpira složno ljudsko zahtevo po priključitvi k Jugoslaviji. V kolikor reakcija do sedaj ni uspela raz-

biti močnih vezi med Julijsko Krajino in Jugoslavijo z blatenjem Jugoslavije, se je začela posluževati fašističnih provokacij in fašističnega terorja v coni A.

Julijska Krajina sprejema zavezniško komisijo, saj je ljudstvo na mnoge stavole napisalo: Pozdravljena mednarodna komisija, ki prihaja na preizkušeno primorsko zemljo, da se pogovoriš z našim kmetom, da spregovoriš z našim ljudstvom in da spoznaš našo pravico. Do zadnjega koščka primorske zemlje, kjer je tekla v času domovinske borbe kri naših junakov, kjer so goreli naši domovi in kjer hočemo naše pravične meje, do tam boste čuli slovensko govorico, slovensko besedo in ugolovili boste, da so tam ljudje v vsakem pogledu Jugoslovani.

V tej zavesti pričakuje Primorska odločilne besede o svoji usodi, polne besede velikih zaveznikov, ki naj da zaslužno pravico preizkušnemu slovenskemu narodu in ki naj ponovno razbije zločinsko početje mednarodne reakcije, ki se je zlasti v Trstu zasidrala, da bi ustvarila na tem koščku jugoslovanske zemlje pozicijo za svoje nadaljnje zločinsko delo.

Zberimo podatke o ropanju nemških fašistov

Ker je Jugoslovanska delegacija v Berlinu pri postavljanju zahtev in realiziranju povračila za vse predmete, katere so odnesli iz naših krajev Hitlerjevi zločinci, našla na veliko oviranje, zato je nujno potrebno, da se takoj na vsem našem področju zberejo točni podatki o materialu, ki so ga Nemci pri nas naropali. Treba je navesti imena podjetij, ustanov in oseb, katerim so bile gotove stvari odnešene, treba je navesti okolnosti, pod katerimi so bili omenjeni predmeti vzeti, treba je navesti kraj in čas dejanja. Poleg tega je treba označiti podredne predmete ali navesti število produktov, ki so bili odnešeni. V kolikor se to tiče industrijskih predmetov je

treba točno navesti model, številko motorja, stanje v kakršnem se je nahajal predmet. Po možnosti je treba tudi navesti kraj, kje se danes ta stvar nahaja. V kolikor so bili s posameznimi industrijskimi predmeti odnešeni tudi načrti, projekti, osnutki, spiski itd., je treba tudi to navesti. Treba je v najkrajšem času poslati najizčrpnjša poročila o teh stvareh Poverjenstvu PNOO-ja za Slov. Primorje, ker je prav od tega odvisno, v koliko bo možno čimprej realizirati vrnitev prejemljenih stvari. Pri vsem tem se je treba zavedati velike važnosti in tozadevno naj poda vsak res najpopolnejša poročila, kolikor se jih sploh more zbrati.

Koper spada z Istro vred k Jugoslaviji

Tisoči in tisoči so spregovorili v Kopru: Hočemo k Jugoslaviji!

Pred nekaj dnevi so na velikem množičnem zborovanju spregovorili tudi Koprani. Tako je spregovorilo tudi prebivalstvo enega izmed največjih obmorskih mest v coni B; spregovorilo je ljudstvo Kopra, katerega je prav mednarodna reakcija skušala izrabiti kot udarno pest za napad na vseljudsko zahtevo po priključitvi Julijske Krajine k Jugoslaviji. Tokrat je prebivalstvo mesta Kopra spregovorilo, da hoče, kot vsa ostala Istra, priključitev Julijske Krajine k Jugoslaviji. Vendar to nikakor ni bil prvi nastop Koprčanov z zahtevo po priključitvi Julijske Krajine k Jugoslaviji. Že v času same narodno osvobodilne borbe, to je v času samega oboroženega boja s fašističnimi ozvajci, so Koprčani izrazili svojo zahtevo po priključitvi k Jugoslaviji s tem, da so se pridružili množično

partizanskim edinicam in se borili za uresničitev njihove zahteve. Prav tako so množice iz Kopra najodločneje nastopile proti reakcionarnim provokacijam, ki jih je skušala klica italijanskih plačancev, bivših fašistov, uprizoriti v obliki slatke. Takrat so tisoči nastopili proti temu in ponovno manifestirali svojo zahtevo po priključitvi. In sedaj je končno v sklopu narodnih taborov tudi v Kopru spregovorila množica, spregovorilo je prebivalstvo Kopra samega, da je in da mora biti ta zemlja jugoslovanska.

Koper je prav tako kot Trst eno izmed oken našega gospodarstva v svet. Brez zaledja je Koper mrtvo mesto, ki je obsojeno na absoluten propad. Tudi Koper je torej gospodarsko v toliko pomenben, v kolikor ima za zaledje vsa Julijsko Krajino in Jugoslavijo. Torej je

povsem naravno, da se tudi italijanske množice, v kolikor predstavljajo v pogledu mesta samega večino prebivalstva, danes vključujejo v splošno zahtevo, da se celotna Julijska Krajina priključi Jugoslaviji, ker si je pač nemogoče predstavljati zaledje brez mesta in mesta brez zaledja. In potrdilo za to, da so množice Kopra ta dejstva v celoti razumele in prevzele iniciativo za uresničitev tega s tem, da so danes one tisti faktor, ki postavljajo priključitev Julijske Krajine z mesti vred k Jugoslaviji, kot edino pravilno možnost, tako rešitve narodnega vprašanja večine prebivalstva Julijske Krajine, Slovencev, kot gospodarskega vprašanja Julijske Krajine. In potrdilo za to pomeni spet tabor v Kopru, kjer so zbrane množice manifestacijsko pribile zgornja dejstva.

Krvava Italija, dejstva obtožujejo, dejstva vaših zločinov, ki jih ljudstvo ni pozabilo

Če hodiš danes po naši lepi Primorski, po Brdih, Goriskem, po Krasi in Vipavski dolini, če se pomudiš malo v Brčinih in nižje doli v Istri, če te pot zanese na Cerkljansko in Trnovo, povsod, prav povsod so požgani domovi, povsod ti stopajo pred oči beli grobovi pobitih talcev, tihe gomile padlih junakov. Kako strašno je bilo trpljenje primorskega ljudstva, ko so ostali še tako strašni sledovi. Konec je tega.

Primorsko ljudstvo, ki so ga hoteli uničiti, dela danes zmagoslavno, ponosno. Pričakuje pa še končne odločitve mirovne konference, da se priključi svojim bratom v Jugoslaviji.

Toda premagana Italija, ki je 27 let teptala pravice primorskega Slovencev, nam pa prepovedala govoriti v materinem jeziku, ki nam je požigala narodne domove, mučila in pobijala zavedne Slovence, ta premagana De Gasperijska Italija dviga svoj glas in zanika svojo veliko krivdo za vse 27 letno trpljenje in zatiranje, odvrata od sebe odgovornost za požgane vasi in cele pokrajine, za mučene in pobite talce, za trpljenje in smrt tisočih v koncentracijskih taboriščih v Italiji. Vsega so krivi fašisti, njih primile! Tako pravijo.

Primorsko ljudstvo pa dobro ve in hrani žive trdne dokaze za to, da je Italija, ko še ni bilo fašizma prav tako zatirala Slovence, jih zapirala in streljala, da je prav tako požigala narodne domove. Vse slovenski narod dobro ve, da so bili oficirji in komandanti kraljeve vojske tisti, ki so izdali povelja za streljanje talcev, da je bila ravno kraljeva vojska tista, ki je vršila masovno požiganje vasi po Ljubljanski pokrajini v času zadnje vojne.

Ogromno imamo dokazov, s katerimi lahko postrežemo De Gasperiju, če mu ni znano o nasiljih in groz-

dejstvih italijanskih civilnih in vojaških oblasti, ki so jih počenjali nad slovenskim življenjem.

Ze dva meseca beremo v Primorskem dnevniku dan za dnem o požarih vasi, aretacijah ljudi, o internacijah in konfinacijah, kamor so v masah vodili naše ljudi umirati. Vsi podatki so točni, podprti s točnimi datumi in imeni žrtv in kratkim popisom, kako in kdo je ta nasilja in zločine izvršil. Dva meseca še beremo, a zakladnica vaših zločinov še ne bo kmalu izčrpana. Koliko pa je zločinov, ki niso nikjer zapisani. Ljudje pa, ki so preželi ta grozodejstva, hzanijo v svojih srcih živ spomin na grozne trenutke, ko je barbarska italijanska vojska pridrla v vas, pobila nekaj ljudi in nato vso vas zažgala. Tak žalosten primer je požgana vas Ustje v Vipavski dolini. O tem nam pripoveduje kmet Leopold Čebren in njegova žena Marija.

Osmega avgusta leta 1942. je bilo. V vas so pridrevli italijanski alpinci in karabinerji iz Ajdovščine. Iz vseh strani so prišli, ena skupina pa je privlekla s seboj mrtvega karabinerskega maresala, ki so ga našli pod vasjo. Dejali so, da smo mi vaščani iz Ustja ubili maresala. Zapodili so se po vseh hišah, pretepali uboge vaščane in jih metali na cesto. Ljudje so v naglici jemali najpotrebnejše stvari, nosili iz hiš žive in drageceno. Medtem je že zagorela prva hiša na spodnji strani vasi. Ljudje so v blaznem strahu vlačili iz hiš žive, obleko, podvajani vojaki pa so nam vse sproli pobrali in nam grozili, da bodo vse postrelili. Otroci, starci, žene so z obupom zrl na goreče hiše, na vse njihovo imetje, ki so ga požirali ognjeni zubli in podvajani vojaki. Osem vaščanov so na licu mesta postrelili. Streljali bi še dalje, pa je prišlo drugačno povelje.

Požgali pa so prav vse hiše, razen župnišča in še ene hiše, v kateri je stanoval neki Nemec. 84 števil je v vasi, pa so samo tri hiše ostale nepoškodovane, drugo pa je vse pogorelo. Obleko in ostalo v kolikor nam ni zgorelo, so nam pokradli alpinci in tako smo ostali popolnoma brez vsega.

Tako nam pripovedujeta zakonca Čebren.

Osem pobitih ljudi, 81 požganih hiš z vsem imetjem vaščanov, to je samo eden od zločinov italijanske vojske, ki pa je toliko hujši, če mu pogledamo malo v ozadje. Tedaj šele spoznamo vso podlost in podležnost tistih, ki bi bili radi danes v obeh sveta čisti — brez krivde.

Ljudje v Ajdovščini se še dobro spominjajo tistih dni in ti vedo povedati, da sta dva italijanska oficirja alpince prejšnji dan v družbi dveh »deklet« popivala v znani gostilni Bratina v Ajdovščini. Ker sta si v svoji pijanosti in objestnosti privoščila prevelike nesramnosti, jih je pustil karabinerski maršalo aretirati in zapreti. Ta dva pa sta, ko sta prišla na svobodo iz maščevalnosti naštevata svoje vojake alpine, naj mu to nesramnost temeljito poplačajo. In r. l. s.

S pretezo, da so v Ustju partizani, so ga zvečer zvalili s seboj in ga v bližini Ustja ubili, nato pa obdolžili vaščane tega dejanja. Kaj je temu sledilo, pa smo že opisali.

To so torej živi dokazi, ki jih lahko izpriča vse ljudstvo, ker jih je samo pretrpelo. In takih dokazov imamo še nešteto, s katerimi lahko gospodu De Gasperiju in njegovim kričačem dokažemo vso krivdo »uradne« fašistične Italije, za požige, umore in vse zločine, ki jih je izvršilo nad slovenskim ljudstvom.

8. marec je praznik žena - je praznik našega ljudstva

Vse od takrat, ko so žene carske Rusije šle 8. marca 1917. leta na ulice, ko so pridile demonstracije proti vojni, za svobodo, za kruh in za zemljo, vse od takrat ne pomeni 8. marec več navadnega malomeščanskega praznika žena, temveč pomeni dan mobilizacije vseh naprednih žensk množic, pomeni mobilizacijo delavk in kmetic, bajtark in delavnic inteligentk v borbi za doseg boljšega življenja.

Prav 8. marec 1917. leta pa je istočasno izpričal, da ni samo praznik žena, temveč, da je istočasno praznik vsega naprednega človeštva. V borbi za svetle cilje sta si po Leninem pozivu podala roko žena borca in mož borec, dal jima pa je vsestransko pomoč sovjetski vojak.

Tako je bilo takrat, v tistem burnem revolucionarnem času, ko sta se ruska delavka in kmetica in ruski delavec in kmet borila za zrušitev carizma; za zrušitev nacionalnega zatiranja, ko sta se borila za kruh, za zemljo, za mir.

V letih naše narodno osvobodilne borbe je pomenil za nas 8. marec prav tako mobilizacijo vseh osnovnih ženskih množic za borbo proti okupatorju, za dokončno svobodo. Na Primorskem je pomenjal še posebej mobilizacijo žena za namenom, da dosežena dokončna osvoboditev Julijske Krajine s Trstom in končno priključenje k Jugoslaviji. 8. marec je prav v letih najtrših borb prerasel iz praznika naših žena v praznik našega ljudstva, v praznik naše vojske, v praznik osnovnih ljudskih množic.

Medtem, ko je jugoslovanska žena stopila že odločno na pot obnove, medtem, ko praznuje žena Slovenije, Makedonije, Črne gore, Hrvaške, Srbije, Slavonije itd. 8. marec v znamenju mobilizacije vseh sil za čim uspešnejšo izvedbo nalog gospodarske in prosvetne obnove, stojimo me žene Julijske Krajine, kakor je dokazal prvi kongres Slovansko-italijanske ženske zveze na Reki, še vedno pred glavno nalogo: izvojevati ljudstvu Julijske Krajine, izvojevati slovenskim, hrvaškim in italijanskim delavnic množicam dokončno svobodo, priboriti dokončno priključenje Julijske Krajine s Trstom in Gorico k materi Jugoslaviji. Zato je danes, ko prihaja mednarodna zavezniska komisija, da preišče etnografske meje, na naša tla, ženski dan tudi obnem dan mobilizacije vseh ljudskih sil in s tem dan mobilizacije prav tako tovarišev.

Me žene iz B cone, vršimo v okviru 8. marca poleg borbe za priključenje že drugo nalogo. Istočasno vršimo tudi mobilizacijo vseh sil za dvig obnove naše porušene domovine. Medtem, ko stoji naša žena v A coni danes pred najvažnejšo nalogo, to je v obrambi pravic, ki si jih je ljudstvo priborilo za časa narodno osvo-

bodilne borbe, ko stoji v odločni in nepopustljivi borbi proti Wilsonovi črti, proti internacionalizaciji Trsta in Julijske Krajine, proti plebiscitu, ki nas misli še enkrat vreči na tehtnico, se danes žene iz cone B že lahko poleg te glavne naloge posvečajo nalogam obnove. Stoprav to delo na znotraj podpira borbo žene in ljudskih množic. S tem, da izgrajuje narodno oblast, da pomaga v obnovi, da pomaga v reševanju gospodarskih nalog in v reševanju nalog naše ljudske kulture in prosvete, pomaga v največji meri ljudskim množicam A cone, kakor vse Primorske v zahtevi po priključitvi k Jugoslaviji.

Zato se pridružujemo jugoslovanskim ženam v izvedbi prvomajskega tekmovanja. Če pomeni prvomajsko tekmovanje za žene Jugoslavije velik vzpon sil pri izvrševanju konkretnega dela, tedaj mora pomeniti za nas žene Slovenskega Primorja poziv na prvomajsko tekmovanje še veliko več, kakaj 1. maja se prične mirovna pogajanja, ki bodo dokončno odločila o naši usodi, kakaj 1. maja bomo praznovali obletnico največjega dneva v zgodovini narodno osvobodilne borbe, praznovali bomo obletnico, ko je naša zmagovita partizanska vojska osvobodila Trst, srce Primorske.

Zato je naše 8. marčevsko tekmovanje vključeno v prvomajsko in tako se s tem vključujemo v tekmovanje, ki so ga pokrenili enotni sindikati, da bomo na tak način v utrditvi in v izboljšanje ljudske oblasti, z reševanjem gospodarskih in kulturnih nalog pripomogle k dokončni rešitvi našega bistvenega narodnostnega vprašanja, da bomo tako tudi s svoje strani pripomogle k dokončni priključitvi Julijske Krajine k Jugoslaviji.

V prvi vrsti moramo poglobiti zanimanje in pričeti aktivneje sodelovati pri zborih volitev, kjer se rešujejo na vasi važne odločitve. Kot najvažnejšo nalogo moramo smatrati dvig sodelovanja delavnic in kmetičnih žena v obnovitvenih in drugih združenjih. Pričeti moramo sistematično razvijati kulturno-prosvetno delo po naših vaseh. Poglobiti moramo delo za mladinsko zaščito, za dijaške domove, za ranjence, za našo vojsko.

S tem, da se naša žena, da se Vipavka in Tolminka, žena Pivke in Grgarskega vključuje v prvomajsko tekmovanje, bo občutno pripomogla k edino možni rešitvi našega vprašanja, k dokončni priključitvi Julijske Krajine k Jugoslaviji. 8. marec, ki ga primorska žena praznuje v znamenju zadnje mobilizacije sil za dokončno uresničitev dolgotrajne borbe vseh Primorcev, za priključenje Trsta in Julijske Krajine k materi Jugoslaviji, je postal tako ne samo praznik žena, temveč vsega antifašističnega ljudstva Julijske Krajine.

Manifestacija za priključenje k Jugoslaviji

Nad 5000 Slovencev in Italijanov je dne 3. marca v Piranu manifestiralo za priključenje vse pokrajine s Trstom k Jugoslaviji. Zaman so vse grožnje italijanske reakcije, ki zahtevajo, naj italijansko ljudstvo ne sodeluje s Slovenci. Ljudstvo iz Pirana je s svojih oken razobesilo jugoslovanske in italijanske zastave z rdečo zvezdo, da s tem potrdi zahtevo po pripadnosti. Tudi ladje v pristanišču so bile okrašene z našimi zastavami, tak je odgovor poštenih Italijanov vsem pretnjam italijanske reakcije.

Piraneži so manifestirali po glavnih ulicah ter sprejeli manifestante iz sosednih vasi in skupno prikorakali na Glavni trg. Na čelu so bile slike maršala Tita, tov. Kardelja, sledile so jugoslovanske, slovenske in italijanske zastave, transparenti z različnimi napisi v slovenskem in italijanskem jeziku. »Mi smo za Tita«, zahteve za priključenje Trsta in Julijske Krajine k Jugoslaviji, za bratstvo narodov, za skupno borbo proti ostankom fašizma in reakciji. Množice so navdušeno vzklikale maršalu Titu, za pripadnost k Jugoslaviji.

Rojak Piranež tov. Petronio je nagovoril manifestante, poudaril je, da je ni sile, ki bi mogla zaustaviti ljudstvo, ki je na poti napredka, in to so bratski narodi, Slovani in Italijani Julijske Krajine, ki se borijo za priključenje k LR Jugoslaviji. Italijani, ki živijo na tem ozemlju se morajo zavedati, da so manjšina, ne smejo povzročati krivice jugoslovanskim narodom že toliko prizadetim od italijanskega fašizma, ne smejo več biti slepo orodje v rokah italijanske reak-

cije, marveč si morajo pridobiti pravice nacionalne manjšine, katere jim bodo zagotovljene samo v današnji napredni Jugoslaviji. Ves italijanski narod naj se zaveda krivice, ki jo je povzročil fašizem vsemu jugoslovanskemu ljudstvu in kar je naravno, da italijanski narod mora poravnati storjene krivice. Zaključil je: Italijani Jul. Krajine so skupno s Slovani prelitlo krvjo označili skupni cilj za pripadnost k Jugoslaviji.

Tov. Perovšek je poudaril, kako ljudstvo Julijske Krajine s slavaloki in napisi pripravila sprejem mednarodni komisiji, kako po tolikih žrtvah, ki so jih Slovenci, Hrvati in Italijani tega ozemlja dali za priključenje k Jugoslaviji, še danes vztrajamo in bomo vztrajali za naše pravične zahteve, za priključenje k Jugoslaviji.

Zbrane množice so pozdravili tov. Fonda, tov. Avgusta oba iz Pirana, vdova Ema Grbec in stari očka iz okolice. Zaključil je tov. Franc Stoka, katerega so množice burno pozdravljale. Pozivali so vsi v skupno fronto Slovencev, Hrvatov in Italijanov Julijske Krajine za priključenje k Jugoslaviji.

Italijanska reakcija je še upala in računala, da se ljudstvo ne bo odzvalo, ker je bilo slabo vreme. Kljub slabemu vremenu, vetru in dežju je med manifestanti vladalo največje navdušenje. Kot za časa osvobodilne borbe, tako tudi danes ni sile, ki bi oslabil borbeni duh naših množic za pravične zahteve. Manifestanti se niso ustlašili slabega vremena ne groženj italijanske reakcije.

Fašisti skušajo s terorjem ustrahovati ljudstvo in odstraniti slovensko obeležje Julijske Krajine

Vsa pošteno svetovna javnost in tudi reakcija dobro ve, da je Jugoslovanska armada v maju 1945. leta po hudih borbah osvobodila vso Julijsko Krajino s Trstom in Gorico, da so čete IX. korpusa JA vkorakale v Tržič in osvobodile Videm. Tedaj je Primorska v objemu z brati iz Jugoslavije, Srbi, Hrvati in svojimi rojaki Slovenci zavriskala od veselja in pozabila na tisočero ran, iz katerih je krvavela vsa leta fašističnega nasilja, izpolnila se je njena davna težnja po svobodi, po združitvi s svojimi brati, plačan je bil napor krvavega upora v domovinski vojni.

Toda že tedaj so se pojavile neke spletke proti novi, zmagoviti Jugoslaviji, proti tej dejanski združitvi Julijske Krajine z Jugoslavijo.

Maršal Tito, ki ni hotel ustvariti spora z zavezniki, je umaknil jugoslovanske sile, ne da bi se kakor koli odrekel jugoslovanskim pravicam do teh pokrajin. Ustvarjena je bila tako imenovana »modra črta«, ki je razdelila Julijsko Krajino na dva dela — cono A in B.

Od takrat naprej pa zaznamujemo izzivanja in napade na demokracijo Jugoslavijo od strani fašistov in belogardistov, ki so se natrpali v cono A.

Italijanska reakcija, podprta od nazadnjaških elementov vsega sveta, ne izbira sredstva za izzivanje incidentov in varanja poštene svetovne javnosti. Ne mine dan, da ne bi italijanski reakcionarni tisk, med katerim prednjači »Voce libera« objavil izizvalni članek ali vesti, kakor n. pr.: da je Tito koncentriral 500 tankov pred Morganovo linijo, itd.

Take in podobne vesti prinašajo v zvezi z vprašanjem Trsta in Julijske Krajine.

Tudi svetovna reakcija je napela vse sile, mobilizirala vse zločinske fašistične elemente, da bi s provokacijami, nasiljem, lažno propagando ustvarila nerazpoloženje proti mladi napredni Jugoslaviji, da bi prepredila prebivalstvu Trsta in Julijske Krajine svobodno izražati voljo za priključenje k Jugoslaviji.

Julijsko Krajino bi hoteli kljub 46 tisoč žrtvam, ki jih je darovala za svojo osvoboditve, ponovno zaslužiti, ponovno spraviti pod oblast sicer premagane, a vendar imperialistične Italije, ter tako oslabil napredno Jugoslavijo in z njo ves pošten svet.

Ti manevri reakcije pa dobivajo vedno ostriše ton, čim bolj se približuje čas, ko bo na sporna tla prispela medzavezniska komisija, da ugotovi voljo ljudstva Julijske Krajine, ter zemljepisne in narodnostne meje med Italijo in Jugoslavijo.

In če se pozanimamo, kdo so ti ljudje, ki odrekajo Julijski Krajini pravico do priključitve, ki se tako zagrizeno in tako podlo borijo proti Jugoslaviji, tedaj nam stopijo pred oči vsi tisti izvržki, ki so jih svobodoljubni narodi izpili iz sebe, ko so se borili za svojo svobodo. Izdajalci lastnih narodov, četniki Draže Mihailovića, ustaši in koljaši, Nediceva morilec in izdajalska banda, ki so si umazali roke s krvjo stotisočev lastnih bratov in iščejo zadnje zaščite v Italiji.

Ti fašistični izrodki izvajajo vedno nova teroristična dejanja z zločinskim namenom, da bi odstranili slovensko obeležje teh krajev, da bi zavedli zaveznisko komisijo in preplašili ljudstvo.

Te zločinske, podvajane bande se podijo po coni A, trgajo slovenske napisne table obrtnikom in trgovcem, podirajo in požigajo slavaloke, ki jih ljudstvo postavlja za sprejem zavezniske komisije. Tako so v Solkanu pri Gorici hodili dne 25. februarja člani civilne policije od hiše do hiše ter zahtevali od prebivalcev, naj zbrisejo vse napise z zidov, ker bodo sicer kaznovani z denarnimi globami. Zapisovali so imena hišnih lastnikov ter iskali nato predsednika krajevnega NOO. Ker ga niso našli, so naročili predsedniku Prosvetne zveze, da mora poskrbeti za to, da bodo ob prihodu medzavezniske komisije vsi zidovi čisti, po odhodu komisije, pa si bodo ljudje na svoje hiše lahko napisali vse, kar si bodo hoteli.

V vasi Hum v Brdih so črni policisti razbili vaški Sten-čas, pobrali vse dopise in raztrgali Titovo sliko. Od družine Humar so hoteli zvedeti, kdo je napravil sten-čas in grozili zlasti Humarju Fabjanu. Isti policisti so se 11. februarja zvečer okoli 10. ure vozili z jeepom po Brdih in raztresali letake za priključenje tega ozemlja k Italiji, in letake, ki hujskajo proti Jugoslaviji in blajijo njene voditelje. Vedno pogostejši so primeri aretacij. V Neblem so držali štiri dni v zaporu 12 oseb, ker so prisostvovali množičnemu sestanku, ki je bil pravilno prijavljen in od oblasti dovoljen.

Bližajoči se prihod mednarodne komisije je pogнал strah v kosti reakcionarjem, saj nimajo nikakih argumentov, s katerimi bi dokazali, da mora — kot oni pravijo — Julijska Krajina k »madre patrie«, Italiji. Ker se tega dobro zavedajo, zato se poslužujejo edinega načina, ki jim je še preostal, t. j. terorja.

Svetoivančani so postavili v nedeljo 17. februarja slavalok s Titovo sliko in jugoslovansko zastavo v sredini. V torek jutraj pa se je pripeljalo z jeepom pet civilnih policistov, ki so vrgli vrvi okoli slavaloka in ga po daljšem prizadevanju podrli. Sliko in zastavo pa so raztrgali že prejšnji večer. Toda domačini so namesto enega postavili dva slavaloka. To se je zgodilo dvakrat. In če bi se še te slavaloke drznili kdo podreti, bomo postavili štiri.

To nam zlasti potrjuje dejstvo, da tržiška reakcija že nemočno uporablja eksploziv za razstreljevanje slavalokov. V noči od 1. na 2. marca so eksplodirale mine pod tremi slavaloki. Slavalok pri mostu »Anconette« je popolnoma porušen, dva druga pa sta le nagnjena. To je od sedaj najtežji zločin reakcije v Tržiču in Julijski Krajini sploh, zločin, ki je dokazal, kako zelo se maloštevilne propalce bojuje, da bi svet zvedel za resnično voljo ogromne večine tržiškega in vsega primorskega ljudstva. Še en primer uničevanja slavalokov:

Dne 19. februarja okoli polnoči so prišli civilni policisti z motornim vo-

zalom v vas Šmarje ter se ustavili tik pred slavalokom. Dva policista sta izstopila in zažgala slavalok. Ko so vaščani prihiteli na mesto, je motorno vozilo že odpeglalo junaške policiste. Slavalok je pogorel, ostala je samo rdeča zvezda in črki OF.

Tako nadaljujejo bivši fašisti z umazano politiko fašizma. Pred leti so nam požigali narodne domove, danes z dinamitom in ognjem uničujejo slavaloke.

Ti fašistični teroristi so postali tako drzni, da so se v svoji podvajnosti spravili celo na angleške oficirje, ki simpatizirajo z ljudstvom. Dne 25. februarja popoldne so se pripeljali z jeepom štirje civilni policisti z Bilj v Renče pod vodstvom znanega Armanda Komeja. Vsi so bili do zob oboroženi ter se zgledali v gostilni Hilariji v Renčah in pričeli tam razsajati. Hoteli so legitimirati angleškega kapitana Sterna, ki prebiva trenutno tam na dopustu. Ker se kot zavezniki častnik ni dal legitimirati, je zahteval, naj ga odpeljejo na zaveznisko poveljstvo, ker ga ima pravico legitimirati le višji zavezniki častnik. Policisti so ga nato odpeljal z največjo brzino po vaški cesti, tako da so se prevrnili, pri čemer je dobil tudi kapetan Stern hud udarec. Zlikovci v policijskih oblekah so se zaradi nesreče in častniških protestov tako preplašili, da so se z njim vrnili v Renče in ga odložili na trgu. Gorikemu novinarju, ki je naslednjega dne obiskal kapitana Sterna, je slednji izjavil, da so hoteli policisti od njega zvedeti, kdo je napisal besedo Tito čez vse grčevce na Krasu, kdo je okrasil hiše v Renčah in kakaj visi v gostilni slika maršala Tita. Ker njihov brutalni nastop napram zaveznickemu častniku ni rodil zaželenega uspeha, so zahtevali od njega še dokumente. Kapetan Stern je izjavil novinarju, da je nameraval zaradi terorističnega nastopa civilne policije napram njemu in vaščanom poklicati pomoč iz Gorice.

Prisiljeni smo opozoriti zavezniske oblasti, kam nas vodi prizanesljivost napram tem ostankom fašizma in v coni A Julijske Krajine bolj kot kjer koli razbohotenim neofašistom.

V noči od 21. na 22. februarja so odnesli napisne deske v ulici San Lazaro in San Francesco, v ulici Comerciale št. 115 so odnesli dvojezični napis trgovine jesterja Princ. V isti ulici št. 126 so napis »Gostilna z vrtem« vrgli na tla in ga razbili. Fašistični zlikovci so vrgli v napisno desko »Primorskega dnevnika« na trgu Goldoni št. 1, kakor tudi na deske »Il Lavoratore« steklenico s črnolom.

Ves ta bes italijanskih šovinistov nas živo spominja na fašistični teror in na dobo pred nastopom Mussolinija. Ta zla dejanja so samo navodilo našemu ljudstvu in v opomin, kaj ga čaka, ako bi še enkrat bilo prisiljeno živeti v okviru Italije pod fašističnimi tirani ali v internacionaliziranem Trstu.

Zato je želja vsega ljudstva Julijske Krajine: »Čim prej k pravi domovini Jugoslaviji«.

Prvomajsko tekmovanje ni samo tekmovanje posameznikov, ampak zajema vse ljudstvo

Leto 1946 je za vso Jugoslavijo leto obnove. To obnovo porušene domovine vodi ista sila, nepremagljiva volja narodov, ki je vodila borbo in kot so zmage v borbi presenečale ves svet, tako presenečata danes obnovo. Iz ruševin vstajajo novi domovi, nova industrija, nova gospodarstva. Tekmovalni duh je zajel vso Jugoslavijo: čim prej hočemo odstraniti vse sledove okupatorja, čim prej hočemo vzpostaviti blagostanje! Zato prvomajsko tekmovanje ni samo tekmovanje posameznikov, ampak se je v njega vključili sleherni državljani v svojih zmožnostih. Kot so se borili mož, žena in mladina skupno z orožjem v roki, tako gradijo danes skupno v obnovo.

Tudi mi hočemo biti priključeni k FLRJ, ker smo tudi mi Slovenci, in ker smo za osvoboditev in priključitev Primorske napojili sleherno grudo primorske zemlje z našo krovjo. Pri nas je na tisoče požganih domov, uničena industrija, je do kraja uničeno vse naše gospodarstvo. Zato bomo tudi mi tekmovali prav tako, kot naši bratje in sestre, ki so že popolnoma svobodni. Isti duh bratske povezanosti, ki je vodil našo skupno borbo, bo vodil tudi naše skupno prvomajsko tekmovanje!

Cona B bo tekmovala pod geslom: S prvomajskim tekmovanjem hočemo dokazati našo zahtevo po priključitvi k FLRJ! Tekmovalne komisije iz vseh okra-

jev so na skupnem sestanku izdelale za cono B tekmovalni načrt s sledečimi točkami:

1. Drvig proizvodnje! V industrijskih obratih, rudnikih in premogovnikih hočemo doseči predvojno proizvodnjo in to:
- a) s pojačeno delovno disciplino,
- b) z izboljšavami v načinu dela,
- c) s prostovoljnimi delovni urami.
2. Drvig storitve v lesni industriji!
3. Drvigane strokovnih kadrov z ustanavljanjem strokovnih tečajev.
4. Poglobitev dela sindikalnih organizacij.
5. Pomladna setev se mora izvršiti stodoletno. Zimska setev se je izvršila povprečno 92 odstotno, medtem, ko je ostalo lansko spomlad neobdelane orne zemlje ponekod do 22 odstotkov.
6. Preskrba z gnojili in semeni. Zaradi tega bomo slopili v stik z našo vojsko in z vsemi kmetijskimi odseki, predvsem pa bomo organizirali medsebojno pomoč.
7. Drvig donosnosti v poljedelstvu in živinoreji. Pospesevanje čebelarstva in sadjarstva (bolj intenzivno sajenje sadnih dreves), traktorstva postaja, povečanje površine industrijskih rastlin, predvsem paradiznika, ki ga nujno potrebujemo za industrijo konzerv.
8. Politična izgradnja najširših množic! Vse, ki še niso povezani, bomo pridobili za SIAU ali masovne organizacije.

9. Utrjevanje ljudske oblasti. Najširši množicam bomo prikazali, kakšne pravice in dolžnosti jim daje naša demokratična ljudska oblast. Konkretno jim bomo prikazali sodelovanje z odbori oblasti, predvsem sodelovanje na zborih volivcev.

10. Ustanavljanje dramskih in pevskih tečajev.

11. Kvalitetni drvig naših kulturnih-prosvetnih prireditelj.

12. Posebno paznjo bomo posvečali stenčasu, dopisništvu, kronikam in knjižnicam ter kolportiranju naše literature.

13. Drvig gospodarskih ustanov v okviru zadružnega sektorja.

14. Zasila gradbena obnova in obnovljene zadruge.

15. Razkrinkavanje spekulantov in črničarjev. Koncentriranje denarnih rezerv v denarnem zavodu.

16. Drvig higiene z beljenjem, postavljanjem stranišč, čiščenjem greznice in kanalov, cepljenjem otrok in rednimi zdravniškimi pregledi vseh otrok itd.

Tudi vsak okraj in okraj bo napravil svoj načrt, ki bo odgovarjal potrebam in pogojem raznih okrajev in krajev.

Tekmujmo vsi, tekmujejo tudi v tem, da bomo prekoračili naše načrte!

S tekmovanjem bomo dvignili gospodarski položaj naše dežele!

S tekmovanjem si bomo priborili dokončno priključitev k FLRJ!

S stenčasa v Lozicah Bodite trdni in vztrajni, je dejal naš heroj Vojko

Lepa vipavska dolina nam je dala junaka, tigar ime je zapisano v vseh naših srcih. To je naš Vojko, naš narodni heroj Janko Premrl, ki je že v zgodnji mladosti pokazal, da je pravi sin slovenske matere in očela, saj je njegov rojstni dom bil znan kot pravi slovenski dom. Ze v mladem Janku se je vzbudil odpor in mržnja do takratnih fašističnih gospodarstev, Italijanov. Obenem pa je gojil veliko ljubezen do ljudstva, ki je bilo nasilno ločeno od krenih bratov in kateremu so nasilniki pisali le krivico in zatiranje. V svojem mladem srcu je Janko zato koval naklepe, kako bi razbili okove in za vedno osvobodil trpeto Primorsko protifašističnih oblastnikov.

V začetku 1942. leta, ko je osvobodilni polkret Fronte zajel tudi primorsko ljudstvo, je prijel Janko med prvimi za puško in odšel v gozdove. S tem je pokazal pot naši mladini in sledili so mu premnogi primorski sinovi in hčere; za Vojkom je stopalo vse primorsko ljudstvo v trdni zavesti in spoznanju, da je samo na ta način možno priboriti Primorski pravo svobodo.

Vojko je bil zelo priljubljen pri nas vseh. Ko sem ga nekoč videla kot partizana, sem si predvsem za-

pomnila naslednje besede, katerih ne bom nikdar pozabila: »Bodite trdni in vztrajni, kajti brez žrtve in trpljenja ne bomo dosegli naših ciljev.«

Vojka ni več. Svoje mlado življenje je daroval tam nekje v črnovrskih gozdovih. Vojko je umrl. Dočakal ni dneva, za katerega se je boril in po katerem je tako hrepenel. Toda mi živimo. Desettisoči novih Vojkov živi in v vseh nas utripa Vojkova sila, njegova ljubezen, njegovo polet in mi smo neomajni v zahtevi: »Naši grobovi so mejniki naše domovine! S krejo oškropljena Primorska je jugoslovanska.«

Svetel vzgled si nam Vojko! Ponosni smo nate Vipavci, ponosna je nate Julijska Krajina. Ti si simbol naše borbene in delavne domovine. In na dan, ko smo položili tvoje zemске ostanke v domoto zemljico, smo prihileli od blizu in daleč, da ob tem trenutku vsi skupno kriknemo: »Vojko, ti naš heroj, varovali bomo našo Primorsko v teh odločilnih dneh, da ostane naša, da bo takšna, za kakršno si ti dal svoje mlado življenje.«

Slava heroju Vojku!
Lozice, 24. februarja 1946.
Spisala tov. Frelj Antonija, članica ASIZZ.

Zopet nov prosvetni dom

V ponedeljek so v Trziču slovesno otvorili sedež prosvetnega društva »Triglav«. Na otvoritvi so bili prisotni člani društva in predstavniki okrajnega odbora ter okrajne Delavske enotnosti. Poslednji so največ pripomogli k temu, da je društvo dobilo svoj sedež. Otvoritveno besedo je imel predsednik tov. Zvonko. Med drugim je članstvo pozval, naj pridno in redno zahaja v skromni prosvetni dom in naj aktivno sodeluje pri kulturno prosvetnem delu. Tajnik tov. Daneu Danilo pa je podal smernice za bodoče delo in pozval članstvo, zlasti mladino, na delo za dober

procvit in napredek slovenskega društva. Tajnik OK NOO tov. Ferletig je obljubil vso pomoč in pozval članstvo naj še tesneje sodeluje z italijanskimi tovariši na kulturno prosvetnem polju. Tov. Scarpa, tajnik Delavske enotnosti je dejal: »Slovenci, danes otvarjate vaš dom, kjer boste lahko v vašem materinem jeziku gradili na polju kulture in prosvete.« Nato je člani pozval, naj nadaljujejo po poti, ki so jim jo začrtali slovenski in italijanski borci v času borbe proti naci-fašizmu. Proslavo so zaključili z zabavnim večerom.

Obvestilo invalidom osvobodilne vojne

Da bi čim hitreje in pravilneje potekalo delo na področju skrbstva invalidov iz Osvobodilne vojne, ni zadostno samo prizadevanje ljudskih oblasti in funkcionarjev naše Armije, temveč je nujno, da invalidi tudi sami sodelujejo pri tem delu, da bi čim hitreje potekalo in dalo kar najboljše rezultate. Zato opozarjamo invalide na sledeče:

1. Vsi oni invalidi, ki se doslej še niso javili na pregled pri nižjih invalidskih komisijah, naj to nemudoma storijo, ker je to v interesu invalidov samih, kakor tudi organov, ki jim je poverjena ta naloga. Formularje za prijave na te komisije lahko dobe pri invalidskih odsekih, tam kjer je bil po prej sedež Komande področja in pri vseh Narodnih odborih.

2. Dokazi: Invalidi, ki si doslej niso nabavili dokazov pri svojih edinih, ali vojni-političnih funkcionarjih, da so postali invalidi v Osvobodilni vojni, naj to store in te dokaze pošljejo ali osebno izročijo v invalidskem oddelku na čigar teritoriju se invalid nahaja. Vsakemu invalidu — v kolikor je njegova edinica, v kateri je bil ranjen, razformirana — lahko da potrdilo o odnosu dokazuje njegov funkcionar, ki ga pozna in v čigar edinici je bil takrat, ko je bil ranjen.

3. Denarna pomoč: Vsak invalid potreba navodila kako morajo postopati, kakor tudi obrazec za izdajanje teh dokazov. Glede omenjenega naj se invalidi javijo pri pristojnih uradih.

4. Zaposlitev: Vsak invalid sprejme svoji fizični nesposobnosti primerno pomoč. Odlok o dodelitvi pomoči se mu izda, kakor hitro dostavi invalidskemu oddelku dokaze, da je postal nesposoben za časa opravljanja svoje vojaške dolžnosti v NOV in POJ, odnosno JA, ali po njihovem nalogu (kod vodič, nosilec ranjencev, prevoznik, obveščevalec itd.).

5. Zaposlitev: Invalid, ki želi dobiti državno ali privatno službo, mora vložiti prošnjo pri invalidskem oddelku, ki mu jo pošlje na teritoriju katere se nahaja ter v prošnji navesti: leto in kraj rojstva; število družinskih članov, ki jih hrani, v kakšnem gnetnem stanju se nahaja, — kakšne šole ali obrti je prej dokončal, — kdaj in kje, — kateri del telesa je onesposobljen in kolikšen je procent njegove onesposobljenosti, — kdaj in na kakšen način je vstopil v JA (pro-na kakšen način je vstopil v JA, — kakšno službo želi in kje, ter svoj točen naslov. Te prošnje so proste taksi.

6. Proste taksi: Invalidi, ki rabijo ortopedsko pomagala (proteze za roke in noge, ortopedske aparate, ortopedske čevlje, očesne proteze itd.), naj se obračajo direktno na državne ortopedske zavode in delavnice. Opozarjamo

tovariše invalide na dejstvo, da naše ortopedske ustanove niso v stanju, da bi v kratkem času preskrbele vsem invalidom proteze, zaradi česar se bodo za sedaj vzele mere vsem invalidom, ko pa bodo prišli na vrsto, jim jih bodo naredili.

7. O domovih: Glede dela in bivanja v domovih dajemo invalidom na znanje, da so naši invalidski domovi, ki jih je po vsej državi dovolj, prvenstveno šole, in delavnice, v katerih se vrši prevziganje in usposabljanje invalidov za nove naloge in dolžnosti. Glede sprejema v invalidske domove se je treba javiti invalidskemu oddelku. Pogoji za sprejem v dom so sledeči: da je invalid iz narodno-osvobodilne borbe in da mu je potrebna strokovna ali šolska izobrazba. V invalidske domove se sprejemajo tudi oni invalidi, ki nimajo možnosti, da bi živeli doma. Vzdrževanje v invalidskih domovih je brezplačno.

8. Obлека, obutev in preskrba z živili: Ker je invalidom omogočeno, da se z ozirom na svojo stroko in sposobnosti lahko takoj zaposlijo in ker se jim po procentu nesposobnosti nakazuje denarna pomoč, kupujejo obleko, obutev in živež za svoj denar preko narodnih odborov. Invalidi do 50% nesposobnosti se računajo glede preskrbe z živili kot lahki a preko 50% kot težki delavci.

9. Invalidska kolonija: Vsi težji invalidi z nedoraslimi otroki ali starejšimi starši, skratka vsi oni, ki nimajo delovnih moči v družini, lahko vstopijo v invalidsko kolonijo v Kraljevičevu v Banatu. Oni bodo tam dobili hiše z inventarjem, dočim bodo zemljo v koloniji obdelovali kolektivno s pomočjo države. V koloniji se že vršijo kmetijski tečaji, kjer se invalidi spoznavajo z novimi načini dela, novimi pridobitvami in izkustvi v kmetijstvu.

10. Pristojnost: Opažamo, da se mnogi invalidi iz narodno-osvobodilne borbe obračajo z dokumenti in zahtevami na posamezna Okrožna ljudska sodišča kot prvostopna invalidska sodišča, s tem da bi jim ona regularizirala invalidske prejemke in ostale pravice, ki jim kot invalidom pripadajo. To je popolnoma zgrešeno in brez cilja, kajti s tem ničesar ne dosežemo, temveč samo oviramo normalno delo teh sodišč, na katera se obračajo, kljub temu, da niso pristojna.

Da bi dosegli pravice, ki jim pripadajo kot invalidom JA, se morajo za sedaj obračati edino na Armijske invalidske oddelke. Invalidske oddelke (v dosegljivi sedežih Komand vojnih področij) in na Invalidski odsek mesta Beograd (invalidi ki žive na teritoriju mesta Beograda).

Invalidski odsek štaba IV. Armije.

Za obnovo naših gozdov

Gozdovi na Primorskem so bili v času fašističnega vladanja in gospodarstva popolnoma uničeni in zane-marjeni. Da se obnovi naše lesno bogastvo, je kmetijski odsek pri PNOO za Slovensko Primorje sklenil, da bo pričel sedaj načrtno nasajati nova

drevesca, ki bodo postala bogastvo naše dežele. Novih sadik je dovolj na razpolago, ni pa bilo potrebnih delovnih moči. Zato je kmetijski odsek sprožil to vprašanje pri naših mladinskih organizacijah, ki so v celoti razumele novo potrebo in se obvezale, da bodo v najkrajšem času s prostovoljnimi udarniškim delom, pod vodstvom strokovnjakov, ki jih bo dala na razpolago naša ljudska oblast, začele z nasadi mladih dreves v naših gozdovih.

Na seji namestnikov ministrov za zunanje zadeve 28. februarja v Lancaster Housu v Londonu je bilo izdano naslednje poročilo:

»Soglasno s sklepi seje Sveta ministrov za zunanje zadeve, ki je bila septembra, so namestniki ministrov za zunanje zadeve pri Svetu poverili komisije strokovnjakov z naloge, da pripravi referat in osvetli vprašanje o razmejitvi Italije in Jugoslavije.«

Namestniki so komisijo postavili pred nalogo, da se takoj napoti na lice mesta in da prouči etnično sestavo prebivalstva, kakor tudi gospodarske in zemljepisne posebnosti teh krajev.

To komisijo sestavljajo: dr. Mosley (ZDA), Woldock (Vel. Britanija), Gerošenko (ZSSR) in M. Olram (Francija).

Primorsko ljudstvo je trdno prepričano, da bo ta medzavezna komisija upoštevala voljo prebivalcev Julijske Krajine, tako Italijanov kot Slovanov. Črta, ki jo predlaga Jugoslavija, se zavestno ustavlja tam, kjer Jugoslovanci neha biti v večini. Ta črta ne prehaja na italijansko ozemlje. Teza italijanske reakcije pa se naslanja na popise, ki so bili v teh področjih izvršeni pod fašistično okupacijo in ki predstavljajo rezultat široke raznarodovalne politike. Popis pravi, da je bilo preko 100.000 Jugoslovancev deportiranih iz Julijske Krajine in da je naseljenih preko 200.000 Italijanov. Kljub temu razpolagajo Italijani z zelo slabo večino.

Trst predstavlja osrednjo točko, saj predstavlja prav to mesto vrata v svet za vso srednjo Evropo. Zato se za vprašanje Trsta in Julijske Krajine zanima ves svet. Vse svetovno časopisje posveča obširne članke rešitvi tega vprašanja. Med drugim piše »Front National«: »V trenutku, ko se prične anketa štirih strokovnjakov v Julijski Krajini, je treba pokazati na vse Titove predloge, ki so polni umerjenosti in skrbni za utrjevanje miru z razvojem mednarodnega sodelovanja. Jugoslovanski predlog nudi vso garancijo za popolno avtonomijo Italijanov v Trstu. To rešitev zahtevajo interesi demokracije.«

Tudi poljski listi obširno razpravljajo o spopadih rodoljubov z italijanskimi reakcionarji, kakor tudi o manifestacijah ljudske Julijske Krajine. Pisec članka tudi naglašja, da sta Julijska Krajina in okolica Trsta v narodnostnem ozirom nesporno slovenska. Ob koncu članka pa poudarja, da je Trst pod 20letno italijansko upravo izgubil svoj pomen in je postal drugorazredno pristanišče. Trst je bil obsojen na propast in se ne bi mogel razvijati, ako bi bil ločen od svojega naravnega jugoslovanskega zaledja.

Mednarodna reakcija, branilec ostan-kov fašizma, vojni zločincev ter sovraž-nica svobode in demokracije, poskuša danes ovirati voljo ljudstva Julijske Krajine in Trsta. Upamo, da bo medzavezna komisija ugotovila dejansko stanje v Julijski Krajini in se ne bo pustila vplivati od fašističnih provokatorjev in zločincev, ki bi radi imeli v Julijski Krajini oporišče za svoje razdiralno delo proti svobodoljubnim narodom in proti miru v svetu.

Nevarno žarišče novih provokacij proti miru in svobodi predstavlja

Španski fašizem

s svojim diktatorjem Frankom, ki še vedno postruje teror nad demokratičnim ljudstvom. Zločinska usmrtitev španskih borcev za svobodo Christina Garcia, Fernandez in tovarišev, je izzvala ogromno ogorčenje v vsej svetovni javnosti. Demokratični krogi v svetu se upravičeno sprašujejo, zakaj nekatere države še vedno tolerirajo fašistični režim v Španiji — danes ko smo uničili glavno žarišče svetovnega fašizma. Kako se Franco in njegovi drže na oblasti, nam povedo barcelonske ječe, v katerih je preko 30.000 političnih jetnikov, dalje španska koncentracijska taborišča, ki se prav v ničemer ne ločijo od taborišč v Nemčiji. Po podatkih, ki jih je objavil list »O'Globe«, ki izhaja v Rio, je v Španiji najmanj 300.000 ljudi pod policijskim nadzorom.

General Franco se poleg tega, da kri-je v svoji deželi desetisoče nacističnih zločincev zelo trudi, da bi ohranil kolikor toliko znozne odnose z romanskimi deželami. Iz Francove Španije vodijo niti zlasti v Južno Ameriko. Ta infiltracija fašističnih agentov v razne dežele Južne Amerike je samo del načrta mednarodne reakcije, da si ustvari nove rezervne temelje na manj nevarnih mestih.

Kljub protestom svetovne javnosti proti fašističnim metodam v Španiji, pa Franco še postruje teror. Zločinski umor španskih borcev pa je razburil ves svobodoljubni svet. Svetovna sindikalna zveza je v imenu 70 milijonov članov iz 52 dežel sprejela resolucijo, ki vsebuje ogorčen protest proti ustrelnosti desetih španskih republikancev v Madridu. Svetovna sindikalna zveza bo mobilizirala svetovno sindikalno gibanje, da okrepi borbo proti španskemu fašizmu in poziva sindikalne centrale vseh dežel, naj intervenirajo pri svojih vladah, da prekinjejo diplomatske zveze s Francovo Španijo.

Dogodki, ki se v zadnjem času odigra-vajo

V Grčiji kažejo,

da Solulos sam pomaga monarhistični vojaški zvezi in Kitosom. Izjavil je, da bodo volitve brezpogojno določenega dne, četudi levičarske stranke ne bi hotele sodelovati. Predstavniki EAM-a in ELD-a, so obiskali ministrskega predsednika in ga uradno obvestili o bojkotu volitev. Delegacija je posebej poudarila, da je položaj v državi sedaj slabši kot kdaj koli. Monarhistični teror se nadaljuje v to sedaj še nepoznanem obsegu in postaja vedno hušji, čim bolj se bližajo volitve. V teh okoliščinah je popolnoma jasno, da volitve ne morejo biti 31. marca in jih je treba odložiti za dva meseca, seveda pod pogojem, da se bo ta čas uporabil za vzpostavitev reda in kontrolo volilnih imenikov. »Daily Worker« komentira v uvodniku vprašanje bližnjih volitev v Grčiji in piše med drugim, da je potrebno, da se volitve odložijo. Da bi se zagotovile svobodne volitve, je potrebno, da se postavi močna in reprezentativna vlada, da se izpustijo na svobodo vsi politični jetniki in da se britanske čete vrnejo v domovino. Tuje čete v Grčiji izpodkopavajo politično stabilnost in dajejo reakcionarjem upanje, da lahko računajo na britansko pomoč. Pustite naše vojske domov in naj Grki sami odločijo o svoji bodočnosti. Druge poti ni.

V Egiptu niso prestali nemiri vse od konca vojne,

ko je egiptsko ljudstvo upalo, da bo konec vojne pomenil uresničenje njegovih nacionalnih težanj, a predvsem, da mu bo prineslo neodvisnost. Zadržna poročila pa govorijo baš nasprotno o burnih demonstracijah v Kairu, Aleksandriji in ostalih delih Egipta, kjer demonstranti zahtevajo umik britanskih čet iz Egipta.

Do nedavne krize v egiptski vladi je prišlo zaradi odločno postavljenih zahtev po umiku britanskih čet in po reviziji anglo-egiptske pogodbe. Položaj je postal posebno pereč, ko je bila objavljena britanska nota v odgovor na egiptsko zahtevo po reviziji pogodbe.

V nemirih v Egiptu se odraža krepitev nacionalnega gibanja, ki je značilno za vse arabske narode in je nastali položaj posledica nacionalnih težanj Egiptčanov, ki jim trenutno postavljajo nasprotni pogoje, da bi se ohranil status quo, ki ima namen odvzeti Egiptu neodvisnost.

Širom Primorske

1. maj 1946 - I. telovadni zlet Julijske Krajine

Zveza društev za telesno vzgojo za Primorje in Trst priredi 1. maja 1946 v Trstu I. telovadni zlet Julijske Krajine in Trsta. Vabi vse telovadne organizacije, vse, ki se zanimajo za telesno vzgojo in vso našo javnost, da sodeluje in pripomore, da bo ta telesno-vzgojna manifestacija čim veličastnejša.

Zveza si je postavila za nalogo, vzgajati in krepiti telesne in moralne moči ljudstva Primorja in Trsta in krepiti bratstvo med narodi Julijske Krajine. V tem znaku naj poteka I. telovadni zlet. Naj bo praznik telesnovzgojnega dela in ne vojaška parada, kakor jih je lažjem uprizarjal, da bi netil v mladini vojaški duh, oholost in da bi jo vzgajal v protiljudske namene. Na našem zletu naj mladina pokaže napredek v telesni vzgoji, zdravje in tovarištvo.

Ljudsko zdravje, posebno mladine, je

silno trpelo po taboriščih, ječah, v naporih partizanske borbe in zaradi bede, ki jo je prinesla vojna. To stanje je treba popraviti s skupnimi napor. Pri tem pripada telesni vzgoji prvenstvena vloga. Zato naj bo I. telovadni zlet manifestacija naporov vsega prebivalstva Julijske Krajine za obnovo ljudskega zdravja.

I. telovadni zlet naj bo tudi manifestacija bratstva med Slovenci, Italijani in Hrvati Julijske Krajine, bratstva, ki je temelj srečne bodočnosti naše dežele. To bratstvo temelji na skupni povezanosti in na skupnem delu. Naj pride do izraza tudi v naših naporih za dvig telesne in moralne moči našega ljudstva.

Telovadci, na delo za I. telovadni zlet Julijske Krajine in Trsta!

Zveza društev za telesno vzgojo za Primorje in Trst.

Okrajna konferenca Enotnih sindikatov za Tolminsko

Dne 26. II. 1946 so se zbrali v Tolminu zastopniki podružnic Enotnih sindikatov Tolminskega okraja in sicer zastopniki podružnice železničarjev, zastopniki čevljarke zadruga in podružnic mešanih strok. Po uvodni besedi tovariša Rudija, predsednika krajevnega medstrokovnega sveta je podal politični referat tov. Ljubo, tajnik okrajnega odbora SIAU, v katerem je prikazal borbo primorskih delavcev v coni A in B ter njihova ekonomsko stanje in naglasil, da je za izboljšanje istega potrebna enotna borba, enotno načrtno delo vseh organiziranih delavcev.

Nadalje pa smo si postavili načrt za prvomajsko tekmovanje, da se tudi mi pridružimo delavskemu poletu, ki je zajel vso Primorsko in vso Jugoslavijo, da čim prej obnovimo porušeno domovino, da dvignemo proizvodnjo

in s tem povišamo svoj življenjski standard, da s pospešenim delom manifestiramo svojo pripadnost k Titovi Jugoslaviji.

Tekmovali bomo v tem, kje bomo prej in bolje utrdili delovno disciplino, v številu in kvaliteti strokovnih in političnih sestankov, na katerih bomo podajali predloge za izboljšanje dela, katera podružnica bo imela prej in lepše urejene pisarniške prostore, dalje bomo tekmovali v rednem plačevanju članarine, v kulturno-prosvetnem delu, kdo in kako bo vršil boljšo kontrolo nad špekulanti in črno-borzijsanci, v pripravah za proslavo 1. maja in končno v tem, kdo bo najbolje organiziral tekmovanje.

Ta načrt je bil sprejet soglasno. Delavci so se razšli, vsak pa si je na tistem zatrdil: mi moramo biti prvi v tem plemenitem tekmovanju.

Z delom v boljše življenje

Rudarji premočevnika Snežnik v Ilirski Bistrici so v teku enega samega tedna februarja meseca dvignili produkcijo premoga za 40%. Dvig produkcije je omogočilo odkritje novih žil premoga. Delavci prejšnje Windischgrätzove žage, ki je v začetni upravi KUNL-ja so v teku enega meseca dvignili produkcijo okroglega lesa z ozirom na predvno produkcijo od 18 na 24 metrov dnevno. Poleg dela pa se okrog 50 delavcev redno udeležuje študijskega krožka

v okviru Enotnih sindikatov. O vprašanjih, ki jih razglabljajo na teh sestankih, delavci nato govorijo svojim tovarišem v tovarni Fallersa, Tomšičevi žagi, Škarpovi in Samsovi žagi in delavcem rudnika Snežnik. Na ta način so bili doseženi že lepi uspehi. Tudi žene ne zaostajajo za delavci. Sodelujejo na vseh poljih javnega udejstvovanja, zlasti pa se odlikujejo pri nabiralskih akcijah. Za pomoč petim partizanskim vdovam so pred nedavnim zbrale 9000 lir.

Obdelana bo vsa zemlja

Na sestanku okrajnih kmetijskih referentov na Poverjeništvu PNOO v Ajdovščini, se je razpravljalo v glavnem o setvi. Glede obdelave polj je zagotovljeno, da bo obdelana vsa zemlja in da je s tem v zvezi že organizirana po vaseh samopomoč vaščanov in to glede vprežne živine, orodja, kakor tudi glede delovne sile. Popis odviškov krompirja po vaseh ni prinesel zadovoljivih rezultatov. Zato se bo izvedla zamenjava pšenice in vina za krompir. To zamenjavo

bodo vršile vinarke in nabavne in prodajne zadruga in sicer v razmerju 1:3, pšenica pa se bo zamenjala s krompirjem v razmerju 1:2. S temi ukrepi in pa pošiljko semenskega krompirja iz Slovenije bomo zadostili potrebi semenskega krompirja po nekaterih naših vaseh.

Na sestanku se je razpravljalo tudi o nabavi ostalih semen, kakor n. pr. semena detelje in travne mešanice.

Skupaj v boljše življenje

Dne 21. pr. m. so se v Ajdovščini zbrali na svojo prvo skupščino člani Enotnih sindikatov delavcev in namestencev pri Poverjeništvu PNOO za Slovensko Primorje. Pregledali so delo, ki sta si ga zastavila upravni in nadzorni odbor odruženice, ki sta bila izvoljena na obnem zboru dne 25. oktobra 1945.

Skupščino je otvoril tovariš Skitek Milan, član upravnega odbora. V svojem referatu je izčrpno pojasnil razliko med bivšimi sindikati v fašistični Italiji in gnili Jugoslaviji ter današnjimi sindikati, ki temeljijo na demokratični podlagi. Med drugim je dejal, da je med najpomembnejšimi pridobitvami osvobodilnega gibanja v Jugoslaviji kakor tudi v Slovenskem Primorju tudi ta, da so si delavci, kmetje in ljudski razumniki podali roke ter se združili v borbi za svoje delovne in življenjske pravice. Nadalje je govoril o množičnem sodelovanju kmetov in delavcev v osvobodilni borbi, v kateri so si izvojevali pravico do sodelovanja pri upravljanju države. Tov. Skitek je zaključil svoj govor s pozivom, naj gre delovno

ljudstvo po poti, po kateri ga je v času boja vodil maršal Tito.

Nato je tov. Dušan Keber, predsednik podružnice, podal izčrpno poročilo o dosedanjem delu. Odbor je v teku treh mesecev ugodno rešil 33 pritožb članov podružnice, ki so se pritožili glede plač in kategorizacije, je razdelil med člane podružnice 38 kilogramov usnja, uvedel kontrolo nad menzo in poskrbel, da dobivajo bolni člani podružnice boljšo hrano. Predložil je tajništvu Poverjeništvu tudi predlog o uvedbi enotnega delavnega urnika od 8 ure zjutraj do 14 ure. Člani podružnice pa so se obvezali, da bodo delali tudi izven urnika, kolikor bo to potrebno. Na predlog odbora sedaj zbirajo med člani podružnice prostovoljne prispevke za pomoč tovarišem, ki jih je zavezniška oblast zaprla v Trstu in Gorici.

Ob koncu seje so odposlali Mednarodni komisiji resolucijo, v kateri zahtevajo, naj se upošteva želja vseh članov podružnice Enotnih sindikatov, gospodarsko upravne stroke pri PNOO za Slovensko Primorje po priključitvi k Jugoslaviji.

Zdravstvene razmere v coni B

Iz poročila odseka za zdravstvo pri Poverjeništvu PNOO za Slovensko primorje je razvidno, da je ljudska oblast ravno v pogledu zdravstva naredila ogromno v tem kratkem času od osvoboditve Primorske.

Upoštevati moramo dejstvo, da je bila po kapitulaciji nemške vojske večina zdravstvenih ustanov uničenih, vse ostale pa več ali manj upoštešene, da je sovražnik izropal in odpeljal iz teh ustanov vse instrumente in aparate.

Prav tako je bilo z zdravniškim osebjem. Zdravniki, lekarnarji, bolničarji in pomožno osebje, večina teh je bilo odpeljanih v koncentracijska taborišča, tako je bilo treba tudi pri vprašanju osebja premostiti in premagati velike težave. Toda dobra volja ljudstva in požrtvovalnost zdravniškega in bolniškega osebja so premagale tudi te težave in ne samo to — vpeljali so zdravstveno službo že na čisto normalno pot in skoro na isto stanje kot pred vojno.

Ob osvoboditvi je bilo v coni B 7 skoraj popolnoma opustošenih bolnišnic. Sedaj jih deluje 9 in vse so opremljene s potrebnimi instrumenti, posteljami in vsem najnujnejšim.

Za bolne na pljučih je obstojal samo en sanatorij v Idriji. Sedaj se preureja bivše sodniško poslopje v Senožečah v nov sanatorij, ki bo v prav kratkem času urejen. V njem bo prostora za 100 bolnikov. Ta sanatorij dobi svoj Röntgen aparat in vse druge aparate in priprave, ki so potrebni za zdravljenje pljučnih bolezni.

Na vsem področju Vzhodno primorskega okrožja je bilo vsega devet lekarn in še te so bile skoraj popolnoma opustošene in izropane. Sedaj deluje tu 15 lekarn, ki so dobro zalozene z zdravili.

Obnovili smo 8 protijetičnih disperanzerjev in 8 materinskih posvetovalnic, ki poslujejo brezplačno. Nadalje je bil dosežen ogromen uspeh pri vzpostavitvi novih ambulant, katerih je po kapitulaciji Nemčije obstojalo v vsej coni B samo 12. Danes posluje v coni B 52 popolnoma opremljenih ambulant. Poleg tega pa deluje v Vipavi tudi razkuževalna postaja, opremljena z različnimi modernimi aparati za razkuževanje stanovanj in podobnega.

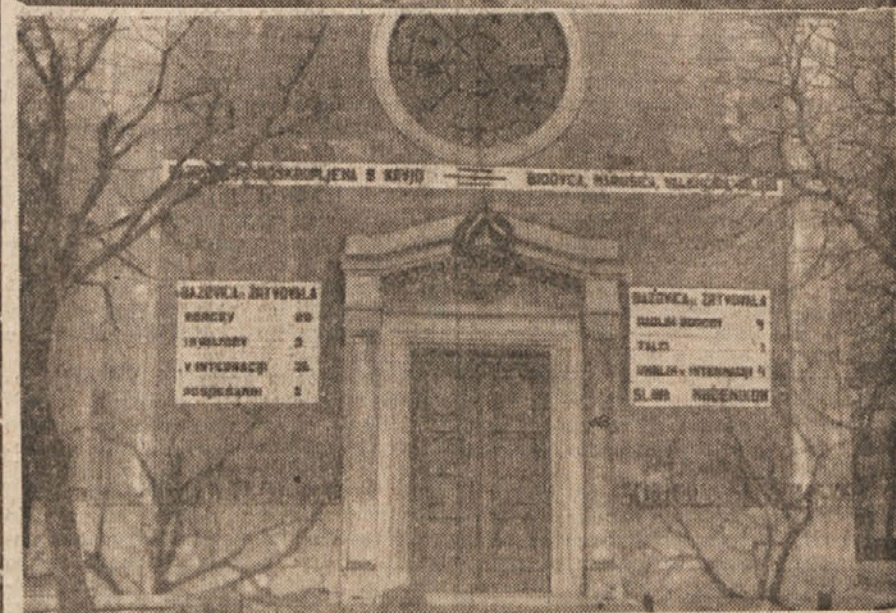
To je uspeh mlade delovne ljudske oblasti, to je uspeh požrtvovalnega dela naših zdravnikov in drugih strokovnjakov, to je končno uspeh vsega primorskega ljudstva, ki z vsemi možnimi sredstvi podpira in vzdržuje te potrebne ustanove.

**Kdor še ni poravnal
naročnine, naj to stori
čimprej!**

Izven Jugoslavije za Julijsko Krajino in njena mesta ni življenja

Slavoloki v Vipavski dolini med Vipavo in Št. Vidom (slike zgoraj). — Spodaj: Slavolok v Renčah in hiša v Bazovici, vse je ena sama zahteva: Hočemo k Jugoslaviji!

Za gradnjo naših novih domov

V Grgarskem okraju je bilo v februarju ustanovljenih 6 obnovitvenih zadrug, in sicer po vaseh, ki so bile v času narodno osvobodilne borbe najbolj prizadete, to so: Cepovan, Trnovo, Lokve, Lokovec, Banjščice in Ravne. Na skupnem sestanku so sklenili, da bodo ustanovili potovalne žage, ki bodo v vaseh pripravljale gradbeni les. Na Lokvah, kjer nimajo vode, bodo naredili vodnjak. Vsaka od teh vasi bo naredila za svojo uporabo apnenico, tako da bodo lahko

pristopili k obnovi porušenih domov. Ker je v Grgarju dosti mizarjev, v Lokvah dosti tesarjev in v Lokovcu kovačev, so bili edini v tem, da si bodo medsebojno pomagali vsi obrtniki, ki so pri gradnji domov potrebni.

Potrebne načrte bo preskrbela tehnična baza brezplačno, obenem pa bodo tehnične baze preskrbele tudi vse potrebni material, tako da bomo lahko kar kmalu začeli z delom pri gradnji naših novih svobodnih domov.

Združili se bomo

Na zboru volivcev so sklenili, da bodo vasi Magozde, Jezerca, Drežniške ravni in Kosec združili v eno volivno enoto. Za to odločitev vaščanov imenovanih vasic so imeli velik vpliv gospodarski razlogi, ki bodo v večji upravni enoti dokaj bolj zaščiteni. Ker so te vasi ravno na demarkacijski črti, so sklenili, da bodo še nadalje prodajali sir in mleko tudi v cono A in obenem oddajali 25% vseh pridelkov na okraj. Domenili so se tudi, da bodo del dobička, ki ga bodo

imeli v trgovanju s cono A, oddali okraju. Okrajna prodajna in nabavna zadruga pa bo vaščane oskrbovala predvsem z manufakturnim blagom.

Tolminska okrajna zadruga ima 20 poslovalnic. Vsaka poslovalnica proučuje za svoj kraj vprašanja zadruga. V teku tega meseca pa bodo imele občni zbor okrajne zadruga.

**Primorska borba izhaja tedensko
v Ajdovščini.
Urejuje Albreht Roman.**